

Opetusministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausunto Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportista

Viite: Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:5

Yksityisen Opetusalan Liitto ry on työnantajien työmarkkina- ja edunvalvonta järjestö, joka edustaa noin 300 yksityistä opetuksen ja koulutuksen järjestäjää sekä korkeakouluja ja yliopistoja. Suomessa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä on 144, joista yksityisiä on 88 (www.minedu.fi, tilaston päiväys 15.1.2010).

Opetusministeriön asettaman työryhmän tehtävänä oli ”selvittää ammatillisten opettajien opintojen sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia. Työryhmän tuli myös arvioida ammatillisten opettajien opetusta sekä terveystiedon opetusta koskevien siirtymäsäännösten jatkamistarvetta ja tehdä tarvittaessa muutosesitykset sekä arvioida tehtyjen esitysten vaikutusta ammatillisen opettajankoulutuksen opiskelijavalintaan”. Liitollamme ei ollut edustusta työryhmässä.

Yksityisen Opetusalan Liiton mielestä työryhmä on kokonaisuudessaan työstänyt kelpoisuusasiaa ammatillisen koulutuksen tehtävän kannalta oikeaan suuntaan ja liitto voi mielihyvin yhtyä useaan työryhmän näkemykseen. Kelpoisuusvaatimuksien tulee korostaa opetettavan ammatin hallintaa ja työelämäosaamista.

Pohjakoulutusta koskeviin kelpoisuusvaatimuksiin kohdistuvat muutostarpeet

Liitto *kannattaa* työryhmän ehdotusta, jonka mukaan ammatillisten aineiden opettajien pohjakoulutusvaatimuksena on *pääsääntöisesti soveltuva korkeakoulututkinto tai jos se puuttuu, korkein opetustehtävää vastaavan alan tutkinto*.

Liitto *tukee* myös työryhmän ehdotusta siitä, että em. pääsäännöstä poiketen tekniikan ja liikenteen alan perustutkinnossa, metsäalan, sirkusalan, kotityö- ja puhdistuspalvelualan sekä hotelli-, ravintola- ja cateringalan perustutkinnoissa pohjakoulutusvaatimuksena tulee kyseeseen soveltuvan korkeakoulututkinnon ohella myös *soveltuva erikoisammattitutkinto tai jos sitä ei ole, muu opetustehtävän kannalta vahvan alakohtaisen ammattiosaamisen tuottava tutkinto tai koulutus*.

Tanssialan osalta kannatamme pitäytymistä nykyisissä kelpoisuusvaatimuksissa. Liitto huomauttaa, että tanssi- ja sirkusalan osalta muistion lopussa oleva säädösmuutosehdotuksen 13 § poikkeaa muistion sivun 26 mukaisesta työ-

ryhmän ehdotuksesta. *Nykyiset vaatimukset vastaavat pääsääntöisesti muistion lopussa olevaa kirjausta. Muistion lopusta puuttuu kuitenkin nykyinen ”tai muu ammatillinen ansioituneisuus”, joka tulee edelleen säilyttää vaatimuksissa.*

Kelpoisuusvaatimuksia tulee kehittää kaikilla koulutusaloilla vielä esitettyä enemmän käytännön ammattitaidon omakohtaiseen tuntemiseen. Opettajan tulee nimenomaan hallita opetettava ammatti käytännössä. Loppuraportista ei selviä kuinka systemaattisesti kaikkien alojen opettajien osaamistarpeet ja niihin liittyvät pohjakoulutusvaatimukset sekä rekrytointiongelmat on työryhmässä käyty läpi. Soveltuvan korkeakoulututkinnon ohella soveltuva erikoisammattitutkinto tai muu opetustehtävän kannalta vahvan osaamisen tuottama koulutus tai tutkinto on tarpeellinen myös esimerkiksi kauneudenhoitoalalla. Alalle tulee voida palkata opettajiksi henkilöitä, jotka itse pystyvät tekemään opettamaansa työtä. Korkeakoulututkinto ei aina anna riittäviä kädentaitoja. Lisäksi lukiokoulutuksen/ammattillisen perustutkinnon + ammattikorkeakoulututkinnon + pedagogisten opintojen ja työkokemuksen hankkiminen on liian pitkä tie päteväksi opettajaksi ammatilliseen koulutukseen.

Liitto kannattaa sosiaali- ja terveysalan kelpoisuusvaatimukseksi soveltuvaa korkeakoulututkintoa siirtymävaiheessa kohti työelämälähtöisempiä kelpoisuusvaatimuksia. Sosiaali- ja terveysalan kelpoisuuksien tarkastelu on päätetty työryhmässä siirtää jatkovalmisteluun. Liitto ei näe perusteita sille, että em. aloilla tarvitaan ylemmän korkeakoulututkinnon, käytännössä kaksi korkeakoulututkintoa suorittaneita opettajia. Lähihoitajia kouluttamaan tarvitaan opettajia, joilla on vahva kokemus työelämästä. Nykyistä vaatimusta ylemmästä korkeakoulututkinnosta ei voida perustella opettajien paremmalla käytännön osaamisella, koulutusjärjestelmän tehostumisella taikka työelämälähtöisen ammatillisen koulutuksen kehittämisen edistämisellä. Liittomme näemyksen mukaan vaatimus toimii mainittuja tavoitteita vastaan. Sosiaali- ja terveysalalla, kuten muillakin aloilla, tarvitaan käytännönläheistä opettajuutta.

*Ylempi korkeakoulututkinto aiheuttaa lisäksi vaikeuksia saada valmistavaan ja valmentavaan koulutukseen oikeanlaista osaamista hallitsevaa henkilökuntaa. Esimerkiksi sosionomit tai toimintaterapeutit olisivat erinomaisia opettajia vammaisten valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa varsinkin vaikeavammaisille tarkoitettussa opetuksessa. Em. koulutuksilla ei kuitenkaan pääse opettajankoulutukseen ja sitä kautta edelleen erityisopettajankoulutukseen. Tätä ongelmaa ei voida poistaa muulla tavoin kuin että *sosiaali- ja terveysalalla pohjakoulutusvaatimus on soveltuva korkeakoulututkinto.**

Ammatillisen opettajankoulutuksen ja ammatillisen erityisopettajankoulutuksen aloituspaikkamääriä on kehitettävä siten, että työnantajan muuten kelpoisiksi ja alalle sopiviksi toteamalla henkilöillä on mahdollisuus päästä em. opettajankoulutuksiin. Koulutus tulee avata alemman korkeakoulututkinnon suorittaneille myös sosiaali- ja terveysalalla.

Kelpoisuusvaatimukset ovat aina vähimmäisvaatimuksia ja työnantaja voi niistä huolimatta edelleen palkata esimerkiksi ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneen henkilön opettajaksi.

Siirtymäsäännöksiin liitto kehottaa kiireesti jatkotyöstämistä, sillä on mahdollista, että esimerkiksi aiemmin opistotaustaisia opettajia koskevan siirtymäsäännön mukaan opettajakelpoisten opettajien kanssa syntyy väliinputoajata-pauksia. Pitkän työkokemuksen omaava opettaja, joka aloittaa uudessa palvelussuhteessa katkon jälkeen vuonna 2010, ei olisikaan tänä vuonna kelpoinen.

Ammatillisten opintojen opettajilta vaadittava työkokemus

Liitto yhtyy työryhmän esityksiin siitä, että ammatillisten aineiden opettajilta edellytetään vähintään 3 vuoden pituista käytännön työkokemusta opetustehtävää vastaavalta alalta ja että opetustehtävään liittyvä yrittäjänä toimiminen otetaan huomioon työkokemusta määriteltäessä. Jos kelpoisuuden tuottaa muu tutkinto/koulutus kuin korkeakoulututkinto, opettajalta edellytetään pääsääntöisesti vähintään 5 vuoden käytännön työkokemusta opetustehtävää vastaavalta alalta.

Erityisopetusta antavan opettajan kelpoisuus

Ammatillisissa oppilaitoksissa, kuten työryhmäkin toteaa, on hyviä kokemuksia laaja-alaista erityisopettajista. *Asetukseen tulee sisällyttää myös laaja-alainen erityisopettaja kelpoiseksi opettamaan yhteisiä aineita.*

Ammatillisen erityisopettajan pohjakoulutusvaatimus tulee olla soveltuva korkeakoulututkinto.

Työryhmä on ehdottanut, että erityisopetusta olisi kelpoinen antamaan yhteisten aineiden osalta myös henkilö, joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon ja jolla olisi yliopistojen tutkinnosta...tai aikaisempien säännösten tai määräysten mukaiset vastaavan laajuiset erityisopettajan opinnot.

Ilmaisu ”vastaavan laajuiset” voi antaa aiheita tulkintaepäselvyyksiin. Selkeämpää on todeta asia täsmällisemmin kuten esimerkiksi ”aikaisempien säädösten ja määräysten mukaiset erityisopettajan opinnot”.

Liitto kehottaa tarkistamaan *säädösmuutosehdotuksen 16 §, joka on tekstiltään vajavainen, jonkin verran sekava eikä vastaa työryhmän sivuilla 28 olevaa kirjausta.*

Ammatilliseen perustutkintoon valmistavat ja valmentavat koulutukset

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen kohderyhmät ovat perusopetuksen päättäneet nuoret, joilla ei vielä ole selkiintynyttä käsitystä ammatinvalinnastaan tai joilla ei ole riittäviä valmiuksia ammatilliseen koulutuksen hakeutumiseen ja opinnoista suoriutumiseen. Koulutuksessa voi olla myös nuoria, jotka ovat keskeyttäneet ammatillisen- tai lukio-koulutuksen (opetusministeriön kirje 9.2.2010, dnro 4/530/2010). Vammaisten valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus on ensisijaisesti tarkoitettu erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille. Opetuksen ja ohjauksen avulla tuetaan opiskelijan valmiuksia jokapäiväisen elämän taidoissa, selkiinnytetään tulevaisuuden suunnitelmia ja tuetaan tulevaa koulutukseen tai työhön sijoittumista (www.oph.fi).

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet ammatilliseen koulutukseen siirtymiseksi. Onnistuminen monikulttuurisessa ympäristössä vaatii opettajalta erityisiä valmiuksia.

Valmistavassa ja valmentavassa koulutuksessa painottuvat siten muut asiat kuin varsinaisen ammatin opettaminen, joka tapahtuu ammatillisessa peruskoulutuksessa. Eräiden erityisryhmien kanssa työskenteleville opettajille onkin keskeistä ns. katu-uskottavuus, jolloin korkeakoulututkinnon ei tule olla kelpoisuuden pääsääntöinen peruste, kuten työryhmä ehdottaa, vaan opettajalta vaadittava keskeisin osaaminen tulee henkilökohtaisista ominaisuuksista, aikaisemmasta kokemuksesta ja koulutuksesta. *Työryhmän esittämiin kelpoisuusvaatimuksiin tulee lisätä ”tai muu opetustehtävän kannalta soveltuva kokemus ja koulutus”.*

Ammatillisen koulutuksen rehtorin kelpoisuus

Yksityisen Opetusalan Liitto kannattaa työryhmän esitystä rehtorin kelpoisuuksista muilta osin, mutta toisin kuin työryhmä esittää, liiton mielestä *soveltuva korkeakoulututkinto on riittävä pohjakoulutusvaatimus sekä ammatillisesta koulutuksesta että ammatillisesta aikuiskoulutuksesta vastaavaksi rehtorille.*

Väliaikaisesti opetusta antavan henkilön kelpoisuus

Liitto yhtyy työryhmän näkemykseen siitä, että ammatillisten opintojen opettajaksi voitaisiin ottaa väliaikaisesti enintään kolmen vuoden ajaksi henkilö, jolla on tehtävän edellyttämä riittävä koulutus ja ammattitaito. Työryhmä on perustellut asian muun muassa käytännön ammattitaidon omaavien henkilöiden rekrytointimahdollisuuksilla, mikä on keskeistä ammatillisessa koulutuksessa.

Lopuksi

Kelpoisuusehdot ovat vähimmäisvaatimuksia. Laadukas ja menestyvä koulutuksen järjestäjä huomioi tehtävässään tarvitsemansa osaamisen. Siihen kannustaa osaltaan niin työnantajien laatukilpailu osaavasta työvoimasta kuin ammatillisen koulutuksen uudistettu tuloksellisuusrahoitus.

Tulevaisuuden kelpoisuusvaatimuksissa on kauttaaltaan huomioitava nykyistä ja jopa esitettyä enemmän työelämänlähtöisyys, jotta koulutuksen järjestäjät pystyvät paremmin vastaamaan heihin kohdistettuihin vaatimuksiin.

Kelpoisuusvaatimukset tulee olla kirjattuina asetukseen siten, että ne ovat yleisesti ja helposti ymmärrettävissä.

Yksityisen Opetusalan Liitto ry

Minna-Marika Lindström
elinkeinopoliittinen asiantuntija